

Geschiedenis Torhout en oudere stadhuizen

1. Beknopte geschiedenis van Torhout

Een aantal archeologische vondsten van types pijlpunten en gepolijste bijlen, o.a. in de Bosdreef en de Groenhovestraat, wijzen op menselijke aanwezigheid in Torhout gedurende het Neolithicum. Sommige auteurs zien Torhout tevens als een Gallo-Romeins wegenknooppunt en als een centrum van agrarische ontwikkeling. De Steenstraat en de Zeeweg gaan mogelijk terug op Romeinse diverticulae. Ook archeologische attestaties (o.a. van brandrestengraven in het Moereveld en een gebouw in de Zwanestraat) zijn een indicator voor menselijke frequentie gedurende de Romeinse periode.

De oudste vermelding van Torhout is als Turholt en dateert reeds uit 683. De 'Vita Bavonis (ca. 830) verwijst echter naar een monasterium in Torhout die teruggaat tot de zevende eeuw. Het staat vast dat de houten kerk, die door de kloosterlingen was opgebouwd, reeds in de 9de eeuw was geëvolueerd naar een stenen kerk. Het Torhoutse klooster en de kerk werden ca. 879 door de Noormannen verwoest.

In 1053 komt het kloosterdomein in Torhout in handen van Boudewijn V, graaf van Vlaanderen en in 1073-1085 wordt de eerste Romaanse Sint-Pietersbandenkerk gebouwd. De 'Vita Arnulfi' vermeldt in 1084 voor het eerst een jaarmarkt in Torhout. Vanaf de 13de eeuw winnen de Vlaamse steden aan belang en reizen de agenten van grote Italiaanse handelshuizen meer naar Vlaanderen af, wat resulteert in een economische bloei van de Torhoutse jaarmarkt in de 13de eeuw. Vanaf de tweede helft van de 13de eeuw neemt de betekenis reeds af door het toenemend belang van maritiem transport.

Er is weinig geweten over het uitzicht van Torhout tussen de 11de en de 16de eeuw. Wat vaststaat is dat Torhout geen gesloten stad was met stadspoort en ommuringen, al was er wel een stadsgracht aanwezig. Het voornaamste verschil met het latere Torhout is de aanwezigheid van een groot marktplein ten zuidoosten van het huidige stadhuis, gelegen in de rechthoek tussen de huidige Zuidstraat, Bassinstraat, Boeiaardstraat en Hofstraat. Hier situeren zich tot de 16de eeuw economisch georiënteerde gebouwen als een lakenhalle, muntslagerij en weegplaats.

In 1566, het jaar van de Beeldenstorm, wordt de stad aangevallen door de Geuzen in een reactie tegen de Katholieke Spaanse Koning Filips II. Hierbij worden de kerk en de altaren ontwaard. Gedurende de daaropvolgende 80-jarige oorlog (1568-1648) worden de kerk en het stadscentrum opnieuw verwoest (1578), waarbij de kerk, het stadhuis, het hospitaal, de lakenhallen en alle andere middeleeuwse gebouwen verloren gaan. Torhout, die is bezet door Spaanse troepen, wordt voortdurend belaagd door Engelse en Hollandse vrijbuiters, wat resulteert in het feit dat de stad aan het eind van de 16de eeuw volledig ontvolkt is.¹

---

¹ Mestdagh, M. 1989. pp. 11-20.

2. Oudere stadhuizen in Torhout

De geschiedenis van de stad Torhout is nauw verbonden met deze van de stadhuizen. De voorgangers van de huidige Markt gaan zoals gesteld terug tot de vroege middeleeuwen en de periode van de jaarmarkten (11de-13de eeuw). Torhout was tussen de 11de en de 16de een open stad: er was een groot marktplein ten zuidoosten van het huidige stadhuis, gelegen in de rechthoek tussen de huidige Zuidstraat, Bassinstraat, Boeiaardstraat en Hofstraat, met tot de 16de eeuw naast het "stedehuys", een muntslagerij en een weegplaats. Het eerste 'stedehuys' werd op de plaats van het huidige stadhuis opgericht toen Torhout in 1183-1184 zijn privileges en keure kreeg van Filips van de Elzas. Op een aansluitend plein zogenaamd "Zwynsmarct" tussen de huidige Zuidstraat en de voormalige Gevangenisstraat situeerden zich belangrijke handelsgebouwen als het vleeshuis, de lakenhalle en korenhalle.²

Het stadhuis kreeg, als centrum van de stadsadministratie, een dubbele functie. Naast bewaarplaats voor alle belangrijke documenten was het ook de plaats waar de vergaderingen van de 'scepenbank' doorgingen.³ Van dit eerste stadhuis zijn geen historisch-cartografische bronnen gekend. Het gebouw moet in zandsteen opgetrokken geweest zijn, met op het zadeldak het torentje waar de *stedeklokke* hing. Samen met het gehele Torhoutse archief ging dit stadhuis in 1578 in vlammen op, in het kader van de geuzentroebeelen in de tweede helft van de 16de eeuw. Ook het vleeshuis, de lakenhalle en de korenhalle overleefden de brand niet.

Door het dalende belang van de jaarmarkten was de functie van de afgebrande handelsgebouwen uitgespeeld, waardoor deze niet herbouwd werden. Circa 1600 wordt een deel van dit grote marktplein via een cijnsverpachting verkaveld. In de vroege 17de eeuw wordt een nieuw stadhuis gebouwd op de hoek van de Hoedemakersstraat en de Markt, dat ook verloren ging.⁴

---

2 Mestdagh, M. 2000.

3 Mestdagh, M. 1996-1997.

4 Mestdagh, M. 1996-1997.